

בית הספר למדעי ההתנהגות

סמסטר ב' תשע"ב

עבודת גמר בסמינר הומופוביה

**הטרופוביה והומופוביה מופנמת כמנגנוני התמודדות עם
הומופוביה: הגדרת מושג ההטרופוביה ובחינת הקשר בין
הטרופוביה, הומופוביה מופנמת והומופוביה נחוות.**

מנחה: ד"ר עופר פיין

מגישים: רוני אייש

קובי דהן

תאריך הגשה: 1.11.12

תוכן עניינים

3	תמצית
3	מבוא
3	הומופוביה
4	מנגנוני התמודדות עם הומופוביה
5	המודל של קאס והמודל של טרוידן
7	השערות המחקר
7	חלק א' – עיצוב והגדרת ההטרופוביה
8	ממצאים ודיון
13	חלק ב' – הקשר בין ההטרופוביה, הומופוביה מופנמת והומופוביה נחווית
13	שיטה
14	תוצאות
16	דיון
18	דיון כללי
21	ביבליוגרפיה
23	נספחים

תקציר

המחקר דן בשני מנגנוני התמודדות אפשריים של הומוסקסואלים עם ההומופוביה: הטרופוביה והומופוביה מופנמת. במחקר הנוכחי עסקנו במנגנון ההטרופוביה, שטרם נבחן קיומו ואופיו. בחלקו הראשון של המחקר ערכנו שישה ראיונות עומק עם הומוסקסואלים על מנת לאפיין את מנגנון ההטרופוביה. נמצא שאינדיבידואל המשתמש במנגנון זה יאופיין בסכמת חשיבה דיכוטומית של "הם ואנחנו" (הומוסקסואלים והטרופובים), הוא ישתדל להימנע ממפגשים עם גברים הטרופובים, יחשוש ממפגשים עימם וכשהסיטואציה תתרחש הוא אף ירגיש לא בנוח. בחלקו השני של המחקר, בהתבסס על המודלים של קאס וטרוידן שוערו: (1) קשר חיובי בין הומופוביה נחווית להטרופוביה, (2) קשר חיובי בין הומופוביה מופנמת להומופוביה נחווית (3) קשר שלילי בין שני מנגנוני ההתמודדות: הטרופוביה והומופוביה מופנמת. בחלק זה של המחקר השתתפו 83 גברים (78 הומוסקסואלים ו-5 ביסקסואלים) שמילאו שלושה שאלונים: שאלון הומופוביה נחווית ושאלון הטרופוביה שחוברו לצורך מחקר זה ושאלון הומופוביה מופנמת של Mayfield. ממצאי המחקר תומכים רק בהשערה הראשונה – בדבר הקשר בין הטרופוביה להומופוביה נחווית. ממצאים אלו מדגישים את החשיבות של העלאת מושג ההטרופוביה למודעות החברתית והמחקרית.

מבוא

בשנת 2012, במציאות בה מתקיימים מצעדי גאווה בעשר ערים שונות במדינת ישראל, תלמידים להט"ב חשופים לאלימות על כל סוגיה באחוזים גבוהים בהרבה מכלל התלמידים (פזמוני-לוי ושילה, 2012). אלימות כלפי הקהילה הלהט"בית קיימת גם בחיים הבוגרים; בסקר שנעשה, חמישית מהנשאלים ענו שיפטרו עובד אם יגלו שהוא הומו, ורבע מהם ענו שיסרבו לקבל אותו (Ahmad & Bhugra, 2010). להומופוביה פנים רבות והיא נחווית בצורות שונות; אלימות פיזית, אלימות מילולית, אפליה ודיכוי הם רק חלק קטן מהחוויות שצריכים הומוסקסואלים רבים להתמודד איתן במהלך חייהם. חלק מההשלכות הכואבות של מציאות זו הן הימצאותו של נוער הומוסקסואלי בסיכון גבוה מאוד לדיכאון, ניסיונות התאבדות והתאבדות, בשיעורים הגבוהים בהרבה מאלו של נוער הטרופובים (Van Heeringen & Vincke, 2000). במחקר זה נעסוק במנגנונים השונים של ההתמודדות עם ההומופוביה ונתמקד במנגנון הפחד שנוצר בקרב הומוסקסואלים כתוצאה מחוויות הומופוביות.

פחד קיצוני ולא רציונאלי היה חלק בלתי נפרד מההגדרה של ההומופוביה בשנות השבעים והשמונים אצל רוב החוקרים; רובם הגדירו את ההומופוביה כפחד בלתי נשלט מהומוסקסואליות בעוד שאחרים הגדירו אותה כיחס שלילי כלפי הומוסקסואלים והשאירו את הפחד מחוץ להגדרה (Bhugra, 1987). לאורך השנים השתנתה ההתייחסות המחקרית והחברתית כלפי ההומוסקסואליות וההומופוביה, אך ההומופוביה עדיין בעלת השפעה חזקה. היום הגדרת

הומופוביה מתמקדת ביחס השלילי ובאפליה כלפי הומוסקסואלים יותר מאשר בפחד והגדרה זו רלוונטית יותר מאי פעם (Ahmed & Bhugra, 2010). לעיתים לובשת החוויה ההומופובית צבע הסוואה שנקרא הטרו-נורמטיביות, כלומר מצב שבו החברה מכתובה כללים ונורמות הטרוסקסואלים ולכל מקום אליו אנו פונים, אנחנו נתונים במציאות מגדרית הטרו-נורמטיבית, הטרוסקסואלית (Allen, 2006). החל מהגן, דרך הצבא ועד לנישואים אנו צופים בתפקידי הגבר והאישה ההטרו-סקסואליים שלפנינו וכאשר מציאות הטרו-נורמטיביות זו הופכת פנימית, קשה להתמודד עם כל חריגה ממנה. חריגה כזאת נתפסת כמערערת על המציאות ועלולה לעורר תגובות הומופוביות פחות מוסוות. כשם שהחוויה ההומופובית מגוונת, כך גם ההתמודדות עם ההומופוביה הנחווית מגוונת וסובייקטיבית. האם אותה אלימות כלפי הומוסקסואלים תיצור אלימות בקרבם? האם הפחד מהם ייצור אצלם פחד מעצמם?

מסקירת הספרות המחקרית בנושא עולה שהומוסקסואלים פיתחו מנגנוני התמודדות רבים עם ההומופוביה הנחווית ומבין מנגנונים אלה בולטים שניים בעלי השלכות על האינדיבידואל. הראשון הוא הומופוביה מופנמת – מצב בו אדם מקבל את ההומופוביה כלגיטימית וכנכונה, דבר שמביא לחוסר קבלה עצמית. ההפנמה של עמדות שליליות של הומוסקסואלים כלפי עצמם מתרחשת כתגובה להתנהגות הומופובית שהופנתה כלפיהם בצורה כלשהי - דרך דעות קדומות, אפליה ואלימות לסוגיה (Gold, Dickstein, Marx & Lexington, 2009). במחקר שנערך בקרב הומוסקסואלים בארצות הברית נמצא כי אלו שדיווחו על כך שהיו קורבנות לאגרסיה הנוגעת לנטייתם המינית, חוו רמות גבוהות יותר של הומופוביה מופנמת (Kelley & Robertson, 2008). מאייר, שחקר את נושא ההומופוביה המופנמת טען כי היא מהווה "גורם לחץ", כלומר מצב שדורש אדפטציה לסביבה עוינת, למשל סביבה הטרו-סקסיסטית של הומוסקסואל (Meyer, 2003). במחקר המשך נמצא כי ההומופוביה המופנמת, מתוך היותה "גורם לחץ", עלולה לפגוע בקשרים חברתיים הומוסקסואליים, כגון היקשרות לקהילה הלהט"בית, מערכות יחסים רומנטיות וידידותיות ואף נמצא קשר מובהק בינה לבין סימפטומים של דיכאון והסתרת הנטייה המינית (Frost & Meyer, 2009).

מנגנון ההתמודדות השני עם הומופוביה נחווית נקרא "הומופוביה-פוביה", הפחד מכל התנהגות או התייחסות הומופובית (Plummer, 1999). בשורש מנגנון התמודדות זה עומד תהליך התניית שמתחיל בבית הספר וממשיך שנים רבות לאחר מכן, כאשר בנים מתחמקים מהערות וסטיגמות הומופוביות המתחילות לצוץ מסביבם. הפחד שמתפתח מההומופוביה מוביל לשינוי כל פרט התנהלות שיכול "להסגיר" נטייה הומוסקסואלית ומשפיע על כל תחומי החיים, במיוחד ברמה היומיומית כמו מראה חיצוני או סגנון דיבור (Plummer, 2001). במחקר איכותני בקרב הומוסקסואלים שערך פלאמר (Plummer, 2000), ניתן למצוא את ההסבר הקוגניטיבי שלו לפחד מההומופוביה, המתייחס להתגבשות הזהות המינית. פלאמר טוען כי בגיל תיכון ההומופוביה הנערית שקיימת מגיל צעיר מגיעה לשיאה כאשר בדיוק באותו הזמן ילדים מתחילים לחוות התבגרות מינית ומגבשים זהות מינית. מדובר בתזמון ייחודי כיוון שזהו הזמן שבו קונוטציות מיניות עולות למודעות ועלולות להפוך להומופוביה ואותם נערים מתחילים להבין את עוצמת

הסטיגמה. ההומופוביה הנחווית יוצרת תפיסה ברורה ודיכוטומית של מיניות: "הומו או סטרייט", ועלולה להוביל לרתיעה מכל גורם ש"מסגיר" זהות מינית הומוסקסואלית. השוני בין המנגנון זה להומופוביה המופנמת ברור: בעוד שהומופוביה מופנמת היא סלידה מהעצמי והפנמת הסטיגמה, מנגנון ההומופוביה-פוביה הוא פחד והימנעות ממנה תוך שינוי או שיבוש הזהות. יחד עם זאת, ניתן לראות כי לשני המנגנונים בסיס משותף ובוולט: שינוי תפיסת העצמי ובנוסף, פיתוח יחס שלילי ואנטגוניזם לנטייה המינית החריגה.

שני מנגנוני התמודדות אלה אינם מנגנונים סותרים ושימוש בכל אחד מהם מעיד על כך שהפרט מתקשה בקבלה של נטייתו המינית. מנגנון התמודדות אפשרי נוסף בו הפרט דווקא מקבל את נטייתו ההומוסקסואלית טרם הוזכר בספרות המחקרית ועל כן המחקר הנוכחי יעסוק בניסיון לבססו. הרעיון של התמודדות עם הומופוביה תוך קבלה עצמית משלבת מוטיב חשוב שהוזכר קודם לכן, הפחד. הומופוביה נחווית לעולם תעורר פחד, אך קיימת אפשרות שבמקום שהפחד יוביל לשינוי תפיסת הזהות העצמית, כפי שמתרחש בהומופוביה המופנמת או שינוי הזהות החיצונית כמו בהומופוביה-פוביה, הוא יופנה דווקא כלפי גורם האיום – הסביבה ההטרסקסואלית. לרעיון זה בחרנו לקרוא **הטרופוביה** והחלק הראשון במחקר הנוכחי יעסוק בהבנת רבדיו השונים ובהגדרתו. כיוון שבבסיס מנגנון הטרופוביה נמצאת קבלה של נטייה מינית ולא הפנמה של סטיגמה אודותיו, נשער כי אינו יכול להתקיים במקביל למנגנונים האחרים שצוינו. הבסיס התיאורטי להטרופוביה נח במודל ההתפתחות של קאס (Cass, 1983) ובמודל של טרוידן (Troiden, 1979), שדרכם גם ניתן להבין מדוע המנגנונים לא יכולים להתקיים במקביל.

בשנת 1979 הציגה לראשונה ויויאן קאס את מודל ההתפתחות וגיבוש הזהות ההומוסקסואלית והלסבית. המודל של קאס מורכב משישה שלבים, כאשר עוד לפני השלב הראשון תופס עצמו האינדיבידואל כהטרסקסואל ולא מערער או אפילו חושב על כך. השלב הראשון נקרא "בלבול זהות" ובו האינדיבידואל מתחיל לשאול עצמו שאלות לגבי הזהות המינית שלו, הנטייה המינית שלו ולעיתים נדירות מרגיש, חושב או מתנהג כמו הומוסקסואל. השלב השני נקרא "השוואת זהויות" ובו האינדיבידואל מתחיל להרגיש שהוא הומוסקסואל, אך לא לגמרי בטוח. הוא מבין שהוא שונה ומתחיל להתרחק מהסובבים אותו ולא מדבר על נטייתו. השלב השלישי נקרא "סובלנות בזהות" ובו האינדיבידואל בטוח שהוא הומוסקסואל, אך תוהה האם זה יכול להשתנות בעתיד. הוא אינו מעוניין שידברו סביבו על נטייתו לכן דואג להחצין מראה והתנהגות הטרסקסואלים. השלב הרביעי נקרא "קבלת הזהות" ובו האינדיבידואל מקבל באופן חיובי את נטייתו המינית ומספר על כך לאנשים מסוימים איתם הוא מרגיש בטוח. על מנת לצמצם את הפחד מהומופוביה, האינדיבידואל ינסה להיות בסביבה הומוסקסואלית, בעוד שבסביבה ההטרסקסואלית יתנהג כסטרייט. בשלב זה הומופוביה הנחווית מעליבה במיוחד. השלב החמישי נקרא "גאווה בזהות" ובו האינדיבידואל מרגיש גאווה בנטייתו המינית ופחות חושש לחשוף אותה. מבחינה חברתית הוא מתרחק מהאוכלוסייה ההטרסקסואלית כיוון שהוא יוצר חלוקה דיכוטומית בה הטרסקסואלים נתפסים באופן שלילי והומוסקסואלים באופן חיובי. השלב השישי והאחרון נקרא "סינתזה בזהות" ובו האינדיבידואל מקבל באהבה את נטייתו המינית והיא אינה עומדת עוד בראש סדר העדיפויות. החלוקה הדיכוטומית בין הומוסקסואלים להטרסקסואלים נעלמת והכעס כלפי הומופוביה עדיין נשמר (Cass, 1983).

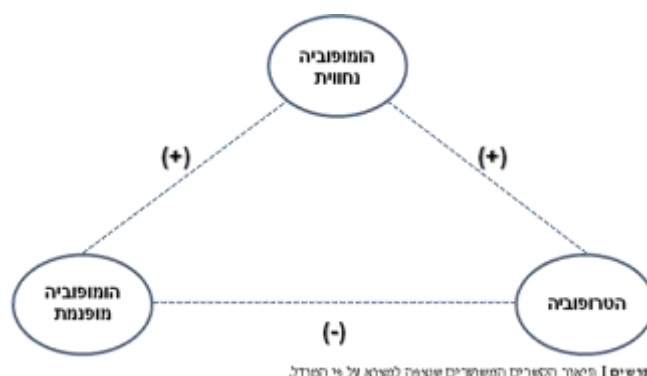
שלבי ההתפתחות של קאס מציגים תמונה ברורה הנוגעת למנגנוני ההתמודדות עם הומופוביה נחוות; תוך התמקדות בשלבים השלישי והרביעי במודל, ניתן לומר שהאינדיבידואל עדיין לא מקבל באופן מוחלט את הנטייה המינית שלו וניתן לראות זאת כאשר הוא דואג להציג חזות הטרוסקסואלית. נראה כי שלבים אלה הולכים יד ביד עם ההומופוביה המופנמת וההומופוביה-פוביה, שבאים לידי ביטוי בפחד מהומופוביה, בשינוי התנהגות הומוסקסואלית להטרוסקסואלית והפנמה של הסטיגמה השלילית אודות הומוסקסואלים. בדומה לשלבים של קאס, מנגנוני ההתמודדות מאופיינים ברתיעה מהומוסקסואליות וניסיון להציג חזות הטרוסקסואלית. לעומת השלבים השלישי והרביעי, בשלב החמישי במודל של קאס האינדיבידואל מקבל את נטייתו המינית ויחד זאת הוא מתרחק מהאוכלוסייה הטרוסקסואלית. ההתנהגות בשלב זה תואמת את הרעיון של מנגנון ההטרופוביה, על פיו משלים האינדיבידואל עם נטייתו המינית ויחד עם זאת חושש מהומופוביה ומתרחק מהטרוסקסואלים. ההתאמה בין השלב החמישי במודל לבין מנגנון ההטרופוביה מהווה בסיס למחקר אודות מושג ההטרופוביה.

רעיון ההטרופוביה נתמך גם על ידי המודל של ריצ'ארד טרוידן שפורסם ב-1979. זהו מודל בעל אופי סוציולוגי, הנוגע להתפתחות הזהות ההומוסקסואלית, השואב השראה מחוקרים שהוצגו בעבודה זו קודם לכן, דייוויד פלאמר וויויאן קאס. המודל של טרוידן מחולק לארבעה שלבים: השלב הראשון מתרחש לפני גיל ההתבגרות ונקרא "רגישות-סנסיטיזציה". בשלב זה האינדיבידואל נתפס בעיני עצמו הטרוסקסואל ונדיר שחושב על נטייה מינית כלל. עם זאת, מתקיימות בשלב זה חוויות חברתיות שרק בעתיד נתפסות כהומוסקסואליות ומפתחות את הרגישות להתפתחות הזהות ההומוסקסואלית. השלב השני מתרחש במהלך גיל ההתבגרות ונקרא "ניתוק וחשיבות". בשלב זה חלים בלבול וחוסר וודאות הנוגעים לזהות ההומוסקסואלית והאינדיבידואל מאמץ לפחות אחת מהאסטרטגיות הבאות: הכחשת הזהות ההומוסקסואלית, ניסיון למחוק כל זכר לזהות זו, הימנעות מכוונת מהתנהגות זו, הגדרה מחדש של ההתנהגות כך שלא תסתור ערכים הטרו-נורמטיביים, והאסטרטגיה השונה מכולן: קבלה של הזהות ההומוסקסואלית בה האדם מכיר באופן הדרגתי בשונותו, אך משתמש בתוויות מהסביבה הטרוסקסואלית. השלב השלישי מתרחש בהתבגרות המאוחרת ונקרא "יציאה מהארון – אימוץ זהות". בשלב זה האינדיבידואל יוצא מהארון בפני יותר ויותר אנשים, מקבל את נטייתו המינית ומתחיל להתחבר עם הומוסקסואלים. בשלב הרביעי והאחרון, שנקרא "מחויבות", מאמץ האינדיבידואל את הזהות ההומוסקסואלית (Troiden, 1979).

כמו במודל של קאס, גם במודל התפתחות הזהות ההומוסקסואלית של טרוידן ניתן להבחין בשלבים המקבילים למנגנוני ההתמודדות עם הומופוביה נחוות. בשלב השני, בו ניתן לאמץ אסטרטגיות שונות להתמודדות עם בלבול הזהות, ניתן לראות שאינדיבידואל יכול לאמץ אסטרטגיות התואמות להומופוביה מופנמת – תיוג עצמי שלילי, הימנעות מחיים הומוסקסואלים וכדומה. לעומת זאת, בשלבים השלישי והרביעי האדם מתקרב יותר לקהילה הלהט"בית ומפתח תחושות של מחויבות וחיבור אליה. אם להומופוביה שחוה עדיין יש השפעה עליו, ניתן להניח שבשלבים אלו האינדיבידואל לא יפעיל את מנגנון ההומופוביה המופנמת או ההומופוביה-פוביה בשל הקשר החזק לקהילה, אלא דחיית העולם הטרוסקסואלי, כלומר, יפיל את מנגנון ההטרופוביה.

אם כן, הומופוביה נחוות יכולה להוביל את האדם לפתח מנגנוני התמודדות שונים, ומכאן נבעו השערותינו בדבר הקשר בין הומופוביה נחוית, הטרופוביה והומופוביה מופנמת. למחקר זה שני שלבים; בשלב הראשון ייערך מחקר איכותני שבאמצעותו יתעצב וייבחן מושג ההטרופוביה, ובסיומו נעניק הגדרה תיאורטית ואופרציונאלית למנגנון ההטרופוביה. בשלב השני של המחקר ייבחן הקשר בין מנגנוני ההתמודדות והקשר של כל אחד מהם להומופוביה נחוית¹. השערותנו הראשונה היא שככל שאינדיבידואל חווה יותר הומופוביה, הוא יראה יותר הטרופוביה. השערותנו השנייה היא שככל שאינדיבידואל חווה יותר הומופוביה, הוא יראה יותר הומופוביה מופנמת ומאחר שהטרופוביה והומופוביה מופנמת הם שני מנגנונים נפרדים, אנו נצפה לראות קשר שלילי בניהם. כלומר, השערותנו השלישית היא שככל שהאדם מראה יותר הטרופוביה הוא יראה פחות הומופוביה מופנמת. (תרשים 2 מציג את הקשרים בהתאם להשערות)

שלושת המשתנים ימדדו על ידי שאלונים, כך שציון גבוה בשאלון הומופוביה נחוית מעיד על עוצמה גבוהה יותר של הומופוביה נחוית, ציון גבוה בשאלון הטרופוביה מעיד על שימוש רב ומלא יותר בהטרופוביה, וציון גבוה בשאלון הומופוביה מופנמת מעיד על שימוש רב ומלא יותר בהומופוביה מופנמת. על פי ההשערה הראשונה, נצפה לראות קשר חיובי בין ציונים בשאלון הטרופוביה לציונים בשאלון הומופוביה נחוית. על פי ההשערה השנייה, נצפה לראות קשר חיובי בין ציונים בשאלון הומופוביה מופנמת לציונים בשאלון הומופוביה נחוית. על פי ההשערה השלישית, נצפה לראות קשר שלילי בין הציונים בשאלון הטרופוביה לציונים בשאלון הומופוביה מופנמת.

חלק א' – עיצוב והגדרת ההטרופוביה

באמצעות המודלים להתגבשות הזהות המינית ההומוסקסואלית של קאס וטרוידן גיבשנו את המונח הטרופוביה, כמנגנון התמודדות עם הומופוביה נחוית. בשונה ממנגנוני ההתמודדות שנחקרו עד כה, בלבו של מנגנון ההטרופוביה נמצאת קבלה של הנטייה המינית. בדומה להם, הפחד הינו חלק בלתי נפרד מההטרופוביה ומשפיע באופן שלילי על האינדיבידואל. הרעיון שעומד מאחורי המונח הוא שהומופוביה נחוית עלולה לעורר אצל האינדיבידואל פחד או רתיעה שיגרמו לו להתרחק מכל גורם שיזוהה בעיניו עם חוויות אלה. ההטרופוביה תתרחש כאשר הפחד מוכלל

¹ בחרנו להתייחס רק להומופוביה מופנמת ולא להומופוביה-פוביה כיוון שיש לה בסיס מחקרי ושאלון מהימן ותקף.

על אוכלוסייה שלמה ממנה האינדיבידואל שומר מרחק, דבר שיכול לפגוע בתהליך יצירת קשרים חברתיים.

בחלק הראשון של המחקר מטרטנו היא להגדיר את מנגנון ההטרופוביה ולבסס את הרעיון התיאורטי שעומד מאחוריו תוך בחינה איכותנית של הנושא. איסוף הנתונים וניתוח הראיונות נערך בשיטת "התיאוריה המעוגנת בשדה", על פיה מתבצע איסוף מידע אודות דפוסי חיים ומבנים חברתיים, וניתוחו הסימולטני מתוך נקודת המוצא שהתנהגויות ודפוסי לא ניתנים לתיאור באופן מתמטי (גבתון, 2001). הגישה האיכותנית מתאימה ביותר לחלק זה של המחקר, משום שהיא מביאה לידי ביטוי את תפיסותיהם של המרואיינים ואת נקודת מבטם האישית (צבר בן יהושע, 2001). ערכנו ראיונות מסוג "מודרך וממוקד" עם שישה גברים הומוסקסואלים, יהודים חילוניים וממעמד סוציו-אקונומי בינוני-גבוה. סוג זה של ראיון אפשר למרואיינים להתבטא באופן חופשי וזורם אודות התחושות, ההרגשות וההתנהגויות שלהם בתגובה להומופוביה נחוות (צבר בן יהושע, 1995). על מנת לשמור על פרטיותם, שמותיהם של המרואיינים בדוים, הם רואיינו בייחודיות בבתיים והוקלטו בהסכמתם. הראיונות נמשכו בין ארבעים דקות לשעה ותומללו (ראה נספח 1).

בכדי לבסס את ההטרופוביה כתהליך וכמנגנון הגנה מפני הומופוביה נחוות, נשאלו המרואיינים על יחסיהם החברתיים. באמצעות שאלות כמו: "האם רוב חבריך הם הומואים או סטרייטים?", "איך אתה מרגיש בחברה חדשה כשהחברים בה סטרייטים?" ו-"האם אתה מעדיף בדרך כל להימנע מאינטראקציה עם סטרייטים?", ניסינו לבחון האם וכיצד מתפקדת ההטרופוביה בחיי היומיום ובסופו של דבר להגדיר את המונח. המרואיינים שיתפו פעולה באופן מלא עם מהלך הראיון והרגשנו שהם מרגישים בנוח עם השאלות והאופן שבו הן נשאלו.

ממצאים ודיון

אחד הדברים המעניינים שנתקלנו בהם תוך תמלול וניתוח ראיונות העומק היה הרצון העז שניכר מצד המרואיינים להיראות פתוחים לרעיון של יחסים חברתיים שווים בין הומוסקסואלים להטרוסקסואלים². כלומר, חשוב היה להם להראות שהרעיון של חברים הטרוסקסואלים הוא מובן מאליו. על אף זאת, מדבריהם צוירה תמונה ברורה אודות יחסיהם החברתיים, שכוללים התחברות אוטומטית ונוחה יותר להומוסקסואלים מאשר להטרוסקסואלים וברוב המקרים אף מספר גדול משמעותית של חברים הומוסקסואלים. בסיבה לרצונם של המרואיינים להפגין כלפינו פתיחות לשני סוגי הקשרים החברתיים לא נדון במחקר זה ונתמקד בעיקר בהצגת יחסיהם החברתיים כפי שמתקיימים כיום.

אלי, בן 29, עובד בחברת היי-טק, מסביר :

² במהלך הראיונות ערכו המרואיינים הפרדה בין גברים הטרוסקסואלים לבין גברים הומוסקסואלים כשבה נכנסו הנשים לקטגוריה ההומוסקסואלית. לכן, מעתה התייחסות להטרוסקסואלים הינה עבור גברים בלבד.

"...יש נקודה מעניינת שחשבתי עליה עכשיו בזמן שהתחלת לשאול את השאלה הזאת. כשמסתכלים על האנשים שעובדים איתי בעבודה הנוכחית, האנשים היחידים שיצרתם איתם בינתיים קשרים חבריים הם הומואים. יש שני הומואים חוץ ממני בחברה ואיתם אני מרגיש הרבה יותר בנוח מאשר עם שאר האנשים."

דבריו של אלי מציירים תמונה לפיה הומואים רוקמים קשרים חברתיים בקלות או בנוחות רבה יותר עם הומוסקסואלים מאשר עם הטרוסקסואלים. אך האם מדובר בהכרח בהתרחקות מכוונת מההטרוסקסואלים או שמא מדובר בזהות משותפת ואפילו שותפות גורל שמביאות ליצירה נוחה יותר של קשרים בין הומוסקסואלים? בפרק זה נציג ניתוח של התייחסות המרואיינים כלפי יחסיהם החברתיים עם הומוסקסואלים והטרוסקסואלים וננסה לעמוד על ההטרופוביה כתהליך פסיכולוגי המשפיע על יצירת קשרים חברתיים.

תוך ניתוח התשובות הנוגעות ליחסים החברתיים של המרואיינים עם הטרוסקסואלים בלשו שלוש מימדים: מימד התנהגותי, מימד רגשי ומימד קוגניטיבי. באמצעות מימדים אלה ניתן לראות בהטרופוביה תהליך מגובש הכולל שלושה שלבים. בתחילה נציג את השלב הראשון של התהליך, בו מזהה האינדיבידואל סיטואציה חברתית כמאיימת או כלא מאיימת - המימד הקוגניטיבי בתופעת ההטרופוביה. בנוסף לאופי הנתפס של הסיטואציה, נראה כמה חשוב לאינדיבידואל לדעת האם הסיטואציה החברתית שהוא מתכוון לקחת בה חלק כוללת הטרוסקסואלים. נראה כי הידיעה המוקדמת לגבי אילו אנשים כוללת סיטואציה חברתית וזיהוי אותה הסיטואציה כמאיימת, מתאימים לסכמה אוטומטית אודות יחסים חברתיים שקיימת אצל האינדיבידואל ומשפיעים על הרצון והמוטיבציה שלו ליצור קשר. לאחר מן נציג את השלב השני בתופעה, המתרחש בעקבות זיהוי סיטואציה כמאיימת כאשר מתעוררים חשש ואי נוחות אצל האינדיבידואל מנוכחות הטרוסקסואלים. לבסוף נציג את השלב השלישי, המימד ההתנהגותי של תופעת ההטרופוביה, כלומר את אופני הפעולה של האינדיבידואל בעקבות הרגשות הקשים שמתעוררים בו. כפי שנראה, הימנעות והתרחקות לרוב מתרחשות כאשר סיטואציות נתפסות כמאיימות ומעוררות רגשות שליליים.

המימד קוגניטיבי

ניתוח הראיונות חשף באופן ברור כי המרואיינים מעדיפים שיהיו להם חברים הומוסקסואלים מאשר חברים הטרוסקסואלים, גם אם קשה היה להם להודות בכך. נראה כי המרואיינים מחליטים האם בכלל להיכנס לסיטואציות חברתיות בהתאם לנוכחות של הומוסקסואלים והטרוסקסואלים. נראה שהחלטה זו מתקבלת באופן מודע ונעשית מפני שהנוכחות ההטרוסקסואלית לרוב עלולה להיתפס כמאיימת בעיניהם של המרואיינים.

חנן, בן 27 מרמת גן, נשאל על סיטואציה חברתית חדשה שבה כל הגברים הם הטרוסקסואלים:

"...זה קשה להיכנס לחדר שאתה לא מכיר בו אף אחד כי כולם סטרייטים ואתה לא יודע על מה לדבר ומה יחשבו עליך. במצב כזה הכי קשה להרגיש ששופטים אותך."

מתוך דבריו של **חנון** ניתן להבין שסיטואציות חברתיות שכוללות רק הטרסקסואלים הן שונות מסיטואציות חברתיות שכוללות הומוסקסואלים. עבור המרואיינים, סיטואציה שאינה כוללת הטרסקסואלים פתוחה ונוחה יותר.

עודד, בן 36 מרמת גן, נשאל על ההבדל בין סיטואציה שכוללת הומוסקסואלים בלבד והטרסקסואלים בלבד:

"אצל הגייז זה בקטע של מראה, אני לא מספיק יפה או לא מספיק חטוב וכאלה. אצל הסטרייטים זה בקטע של מקבלים-לא מקבלים, איך זה נראה. להיות נושא לשיחה בפה שלהם..."

גם **עודד** עומד על שוני בין הסיטואציות החברתיות ומדבריו ניתן להבין שסיטואציה חברתית הטרסקסואלית מעלה אצלו את נושא הקבלה של הנטייה המינית: האם יקבלו אותו, האם ידברו עליו.

גולן, בן 29 מרמלה, נשאל על סיטואציה שבה הוא אינו יודע אם האדם מולו הוא הומוסקסואל או הטרסקסואל:

"אני ארצה לדעת אם הוא הומו או סטרייט. אם אני אדע שהוא הומו, אהיה יותר פתוח איתו. למשל, אני אצא עם מישהו ואני אוכל לספר לו על זה..."

בהמשך הראיון נשאל **גולן** באיזו סיטואציה חברתית היה מעדיף לקחת חלק - סיטואציה שמכילה הומוסקסואלים או הטרסקסואלים ומדוע:

"סיטואציה של הומואים. אני ארגיש קצת יותר פתוח לדבר על נושאים שאני לא תמיד יכול בסביבה הטרסקסואלית."

גולן מתייחס לשני דברים חשובים: החשיבות של הידיעה המוקדמת על סיטואציה חברתית והפתיחות שירגיש בסיטואציה הומוסקסואלית. יהיה לו חשוב לזהות את הנטייה המינית של העומד מולו, על מנת שיחליט כיצד יתנהג.

השילוב של חשיבות הידיעה המוקדמת בנוגע לנטייה המינית של הנוכחים בסיטואציה חברתית עם זיהוי הסיטואציה המאיימת שכוללת גברים הטרסקסואלים, מעניק לנו את השלב הראשון והקוגניטיבי במנגנון ההטרופוביה: זיהוי סיטואציה חברתית הטרסקסואלית כנבדלת מסיטואציה חברתית הומוסקסואלית. המרואיינים מציגים מצב שבו הנטייה המינית שלהם משפיעה על האופן שבו הם תופסים מצבים חברתיים ואנשים שכוללים בהם. סכמה זו היא למעשה הפוכה לסכמה של הומופוביה מופנמת והומופוביה-פוביה, בהן האינדיבידואל יעדיף להיות בחברת הטרסקסואלים מאשר הומוסקסואלים, לאור העובדה שהוא אינו מקבל את הזהות המינית שלו.

המימד הרגשי

לאחר השלב הראשון של ההטרופוביה, בו זיהה האינדיבידואל את הסיטואציה החברתית כמאיימת, הוא ירגיש בעיקר אי נוחות וחשש. כפי שצוין לעיל, הנוכחות של הטרוסקסואלים בסיטואציה חברתית מעניקה תחושה של סגירות, שבה המרואיינים מרגישים שהם לא יכולים להיות פתוחים.

ביקשנו מעודד לתאר לנו סיטואציה מאיימת בעיניו, מה היא גורמת לו להרגיש ומדוע:

"אם אני הולך ברחוב בלילה ופתאום אני רואה חבורה של אנשים עם בקבוקים חריפים ומוזיקה כבדה מהאוטו והם רק מחפשים לריב... ואני אומר את זה על סמך דברים שהיו לי בעבר, שהיו מרביצים לי וכאלה. ברור שזה מעורר בי חשש... בגלל שאני הומו. קודם כל יש לי פחד מאלימות באופן כללי... אז יש כאן קטע של אלימות כאלימות, אולי זה פחות יושב על קטע הומואי היום בהשוואה לפעם, אבל זה עדיין קיים. סטרייטים בסמטה חשוכה עדיין מפחידים אותי."

מדבריו של עודד ניתן להבין שהסיטואציה ההטרוסקסואלית קשורה בעיניו לאלימות ומעוררת אצלו את החשש מסיטואציות חברתיות שכוללות הטרוסקסואלים. נכון שלא כל הטרוסקסואל בעיניו הוא אותו טיפוס שציין ולא כל סיטואציה חברתית הטרוסקסואלית דומה למה שתיאר, אך הקשר בין נטייה הטרוסקסואלית לבין הטיפוס המאיים שציין קיים.

אורן, בן 24, סטודנט למדעי ההתנהגות נשאל אודות סיטואציה שבה הוא מגיע לסביבה חדשה שבה רוב הגברים הם הטרוסקסואלים:

"אני רוצה לומר שאני ארגיש פחות בנוח (מאשר בסיטואציה שבה כל הגברים הם הומואים)... אבל שוב, הייתי מוצא את הקבוצה עם המשקפיים שיושבת בצד ואני מניח שהייתי מתחבר אליה יותר מאשר לאחרים..."

אורן מתייחס לתחושת האי נוחות שקיימת מבחינתו במפגשים חברתיים באופן כללי, אך חזקה יותר במפגשים הכוללים הטרוסקסואלים בלבד.

שי, בן 22, מלצר, מתייחס לרגשות הפחד שעולים אצלו במפגש עם קבוצה הטרוסקסואלית:

"אני לא אוהב מצבים כאלה, אני בדרך כלל מפחד ממה שיכול לקרות... אולי זה סתם פחד שלי ולא יקרה כלום, היו דברים... פגעו בי בעבר במקומות כאלה."

עודד, **אורן** ו**שי** מעלים תחושות שליליות שמאפיינות את השלב השני בהטרופוביה. ייתכן שתחושות אלה עולות מחוויות שליליות שהתרחשו בעבר וייתכן שמדובר בפחד שמבוסס על שמועות ותחושות של אחרים, אך חשש וחוסר נוחות קיימים בסיטואציות חברתיות הכוללות בעיקר הטרוסקסואלים.

המימד ההתנהגותי

בעקבות הרגשת אי נוחות וחשש, יפעל האינדיבידואל לעזוב או להימנע מסיטואציה חברתית הכוללת רוב הטרוסקסואלים, שנתפסת בעיניו מאיימת.

כששאלנו את **אורן**, האם היה בוחר להשתתף בסיטואציה חברתית הכוללת רוב של גברים הטרוסקסואלים, ענה:

"לקבוצת זרים סטרייטים? לא, לא הייתי מגיע... הייתי מרגיש מוזר... מוזר, מתוסכל, ארצה ללכת...."

בתשובתו מתייחס **אורן** לתגובת ההימנעות שנשמעה גם בתשובותיהם של המרוויינים הנוספים. בתשובתו של **שי** ניתן לראות התנהגות אפשרית נוספת בעת מפגש דומה, בריחה:

"תשעים אחוז שאני לא אחזיק מעמד במפגש כזה. אני מאמין שאני אלך משם די מהר... אם אני לא אכיר אף אחד יהיה לי מאוד קשה."

ההתייחסות של **שי ואורן** לגבי התנהגותם במקרה של סיטואציה חברתית שרוב משתתפיה הם הטרוסקסואלים, מאפיינת את השלב השלישי בהטרופוביה, בו לאחר זיהוי סיטואציה הטרוסקסואלית וחוויה של תחושות מאיימות בעקבותיה, יעדיפו לא לקחת בה חלק.

המסקנה הכללית שעולה מניתוח איכותני של הראיונות היא שניתן לראות בהטרופוביה תהליך פסיכולוגי שמתקיים בעולמם של הומוסקסואלים ומאפיין את יחסיהם עם האוכלוסייה הטרוסקסואלית. מדובר בתהליך שמאפיין סיטואציות חברתיות שבהן רוב הנוכחים הם הטרוסקסואלים. לאור ניתוח ממצאי הראיונות ניתן לראות בהטרופוביה תהליך הדרגתי בעל שלושה שלבים: השלב הראשון הינו השלב הקוגניטיבי שבו קיים רצון לדעת לאיזו סיטואציה חברתית נכנס האינדיבידואל, הומוסקסואלית או הטרוסקסואלית. בהתאם לכך, מתבצע זיהוי של אופי הסיטואציה כבטוחה או כמאיימת. השלב השני של תהליך ההטרופוביה הוא התהליך הרגשי, שבו תחושות שליליות כמו פחד ואי נוחות עולות בעקבות הזיהוי של הסיטואציה והתפיסה שלה כמאיימת. השלב שלישי הינו השלב ההתנהגותי ובו האינדיבידואל בוחר להימנע או לעזוב סיטואציה סטרייטית שנתפסה בעיניו כמאיימת.

בעקבות ניתוח הראיונות והצגת ההטרופוביה כתהליך פסיכולוגי, יצרנו את ההגדרה הבאה למושג ההטרופוביה: ההטרופוביה הינה תהליך סכמטי בו מזהה האינדיבידואל מפגש עם קבוצת גברים הטרוסקסואלים כמאיימת. סיטואציות מסוג זה מעוררות תחושת אי נוחות וחשש גבוה מהרגיל שאותם גברים ישפטו אותם. לאור תחושות אלה יעדיף האינדיבידואל להימנע או לעזוב אינטראקציה עם קבוצה של גברים הטרוסקסואלים ויעדיף ליצור קשרים עם גברים הומוסקסואלים ונשים.

חלק ב' – הקשר בין הטרופוביה, הומופוביה מופנמת והומופוביה נחוית

בהתבסס על הגדרת הטרופוביה שגיבשנו בחלקו הראשון של המחקר, בחלק זה נבחן באופן כמותני את הקשרים המשוערים בין הומופוביה נחוית למנגנוני ההתמודדות – הטרופוביה והומופוביה מופנמת ואת הקשר ביניהם. אישוש השערות אלו יחזקו את ההגדרה התיאורטית שנמצאה בחלקו הראשון של המחקר.

שיטה

משתתפים

במחקר השתתפו בהתנדבות 90 גברים דוברי עברית, מתוכם שבעה משתתפים ענו על השאלון באופן חלקי ולכן הוצאו מהמחקר. מתוך 83 משתתפים 78 הומוסקסואלים ו-5 בי-סקסואלים. 67 הגדירו עצמם "מחוץ לארון", 13 הגדירו עצמם "בתוך הארון" ו-3 הגדירו עצמם כמחוץ לארון באופן חלקי. גיל המשתתפים נע בין 18 ל-48 ($M=27$, $SD=6.04$). הפניה למשתתפים נעשתה דרך פורום "בנים בלבד" באתר תפוז או דרך קבוצת "חבר מביא חבר" בפייסבוק.

כלים

במחקר זה נעשה שימוש בשלושה שאלונים: שאלון הומופוביה נחוית, שאלון הטרופוביה ושאלון הומופוביה מופנמת. בנוסף נשאלו המשתתפים לגבי גילם, נטייתם המינית (שאלה פתוחה) והאם הם מגדירים את עצמם "מחוץ לארון".

הומופוביה נחוית (ראה נספח 2) – שאלון דיווח עצמי שחובר למטרת המחקר הנוכחי הכולל 12 פריטים האומדים את מידת ההומופוביה שחוו המשתתפים לאורך חייהם. השאלון מקיף את החוויות ההומופוביות השונות אותן יכלו לחוות המשתתפים, והוא כולל פריטים כגון: "הייתי קורבן להתעללות מילולית בעקבות נטייתי המינית". המשתתפים התבקשו לסמן כל פריט על פני סקלת תשובות אשר נעה בין 1, המייצג את התשובה "אף פעם" ועד 7, המייצג "פעמים רבות".

הטרופוביה (ראה נספח 3) – שאלון דיווח עצמי שחובר למטרת המחקר הנוכחי, כלל 19 פריטים האומדים את מידת הטרופוביה על פני שלושה מימדים: הטרופוביה התנהגותית, הטרופוביה קוגניטיבית והטרופוביה רגשית. המימד התנהגותי כלל 5 פריטים, כגון: "רוב החברים הקרובים מהמין שלי הם סטרייטים", המימד הקוגניטיבי כלל 3 פריטים, לדוגמה: "כשאני פוגש לראשונה גבר, חשוב לי לדעת אם הוא הומו או סטרייט" והמימד הרגשי כלל 11 פריטים, כגון: "אני ארגיש לא בנוח בנוכחות גבר סטרייט". בין הפריטים היו חמישה פריטים הפוכים כגון: "רוב החברים הקרובים מהמין שלי הם סטרייטים". עבור כל פריט התבקשו המשתתפים לסמן על פני סקלת תשובות אשר נעה בין 1, המייצג את התשובה "בכלל לא מסכים" ועד 7, המייצג "מסכים מאוד".

הומופוביה מופנמת (ראה נספח 4) – שאלון דיווח עצמי הכולל 11 פריטים האומדים את עמדתו הפרטית השלילית של האדם כלפי נטייתו ההומוסקסואלית. במחקר הנוכחי השתמשנו בתרגום לשאלון (Internalized Homonegativity Inventory) IHNI שפותח על ידי Mayfield (2001), מהימנות המדד במקור הינה $\alpha=0.89$. התרגום לעברית נוצר על ידי פיין (תקשורת פרטית, 18 ביוני

(2012) ומהימנות המדד המתורגם היא $\alpha=0.91$. השאלון כלל פריטים כגון: "אני חש בושה מעובדת היותי הומוסקסואל". עבור כל פריט התבקשו המשתתפים לסמן על פני סקאלת תשובות אשר נעה בין 1, המייצג את התשובה "בכלל לא מסכים" ועד 6, המייצג "מסכים מאוד".

הליך

המשתתפים התבקשו למלא שאלון אינטרנטי קצר באמצעות "Google form", קישור לשאלון פורסם בפורום "בנים בלבד" באתר תפוז ובקבוצת "חבר מביא חבר" בפייסבוק. ציון בפני המשתתפים שהשאלון אנונימי והוצגה בפניהם מטרתו הכללית של המחקר, ובסוף השאלון הופיע בפניהם תדרוך קצר המתאר את מטרת המחקר והוסבר למשתתפים שהם יכולים ליצור קשר כדי לקבל מידע מפורט יותר. השאלון הורכב משאלות סגורות ועל אף שהורכב משלושה תתי-שאלונים, הוצג למשתתפים כשאלון אחד רציף. חלקי השאלונים הופיעו בסדר שונה מנשאל לנשאל.

תוצאות

נבדקה מהימנות אלפא קרוונבך כעקיבות פנימית של השאלון "הומופוביה נחווית" ונמצאה $\alpha=0.87$; לאחר בדיקת המהימנות שוקללו הנתונים על ידי מיצוע תשובותיו של כל משתתף לכדי ציון אחד של מדד הומופוביה נחווית ($M=2.28, SD=0.98$). בבדיקת מהימנות כעקיבות פנימית של השאלון "הומופוביה מופנמת" נמצאה $\alpha=0.93$; לאחר בדיקת מהימנות שוקללו הנתונים על ידי מיצוע תשובותיו של כל משתתף במדד זה לכדי ציון אחד של מדד הומופוביה מופנמת ($M=1.71, SD=0.91$). בבדיקה מהימנות אלפא קרוונבך כעקיבות פנימית של השאלון "הטרופוביה" נמצאה $\alpha=0.87$. השאלון כלל חמש שאלות הפוכות, סדר התשובות של שתיים מהן תוקן כך שיותאם לסדר התשובות של שאר השאלות ושלוש שאלות הוצאו מהשאלון עקב מתאם נמוך מידי שהוריד את המהימנות הכללית עם שאר השאלות ("אני ארגיש לא בנוח בנוכחות גבר הומו", "אני אחשוש אם אוזמן למפגש שבו כל הנוכחים הם גברים הומואים", "אם זה לא הכרחי, אעדיף להימנע ממפגש שבו כל הנוכחים הם גברים הומואים"). לאחר מכך חושבה מחדש מהימנות המדד ונמצאה מהימנות של $\alpha=0.92$; לאחר בדיקת המהימנות שוקללו הנתונים על ידי מיצוע תשובותיו של כל משתתף במדד זה לכדי ציון אחד של מדד הטרופוביה ($M=2.85, SD=1.15$).

לאחר מכך נבדקו מהימנויות כעקיבות פנימית של שלושת המימדים במשתנה הטרופוביה: הטרופוביה רגשית ($M=2.15, SD=1.26$), הטרופוביה התנהגותית ($M=4.03, SD=1.48$) והטרופוביה קוגניטיבית ($M=3.08, SD=1.63$); נמצאו מהימנויות של $\alpha=0.93, \alpha=0.8$ ו- $\alpha=0.58$ בהתאמה. בנוסף נבדקו המתאמים בין שלושת המימדים ונמצאו מתאמים מובהקים; הקשר בין הטרופוביה קוגניטיבית להטרופוביה רגשית הוא $r=0.67$ ($p<0.01$), הקשר בין הטרופוביה קוגניטיבית להטרופוביה התנהגותית הוא $r=0.39$ ($p<0.01$) ובין הטרופוביה רגשית להתנהגותית הוא $r=0.47$ ($p<0.01$).

על מנת לבחון את שלוש ההשערות, חושבו מתאמי פירסון בין שלושת המשתנים. בהתאם להשערות הראשונה נמצא קשר חיובי מובהק בין הטרופוניה להומופוניה נחוית ($r=0.25$, $p<0.05$). משתתפים שעל פי שאלון ההומופוניה הנחוית חוו יותר הומופוניה בחייהם, הראו ציון גבוה יותר בשאלון ההטרופוניה, כלומר הביעו שימוש נרחב יותר במנגנון ההטרופוניה. בניגוד להשערות השנייה לא נמצא קשר חיובי בין הומופוניה נחוית והומופוניה מופנמת ($r=0.13$, $p=0.23$), כלומר לא נמצא קשר בין מידת ההומופוניה שחוו המשתתפים בחייהם לבין שימוש במנגנון ההומופוניה המופנמת שהביעו. בניגוד להשערות השלישית לא נמצא קשר שלילי בין הטרופוניה להומופוניה מופנמת ($r=0.16$, $p=0.14$), כלומר, שימוש נרחב יותר במנגנון ההומופוניה המופנמת לא העיד על שימוש דל יותר במנגנון ההטרופוניה.

בבדיקה מעמיקה על פי מימדי ההטרופוניה, הטרופוניה רגשית נמצאה בקשר חיובי מובהק עם הומופוניה נחוית ($r=0.23$, $p<0.05$), אך גם עם הומופוניה מופנמת ($r=0.28$, $p<0.05$). כלומר, אנשים שהראו בשאלון יותר רגשות המקושרים להטרופוניה חוו יותר הומופוניה בחייהם ומביעים יותר הומופוניה מופנמת. הטרופוניה קוגניטיבית נמצאה בקשר חיובי מובהק עם הומופוניה נחוית ($r=0.25$, $p<0.05$) ולא נמצאה בקשר עם הומופוניה מופנמת ($r=0.19$, $p=0.09$). כלומר, אנשים שהראו דפוסי חשיבה הטרופובים חוו יותר הומופוניה בחייהם. הטרופוניה התנהגותית לא נמצאה בקשר עם הומופוניה נחוית ($r=0.17$, $p=0.13$) וגם לא עם הומופוניה מופנמת ($r=-0.1$, $p=0.38$).

כתוצאה מכך החלטנו ליצור משתנה חדש "הטרופוניה רגשית-קוגניטיבית" ($M=2.62$, $SD=1.32$) כדי לבדוק את החלקים של ההטרופוניה שנמצאו בקשר עם הומופוניה נחוית. נמצא קשר חיובי מובהק עם הומופוניה נחוית ($r=0.27$, $p<0.05$), אך גם עם הומופוניה מופנמת ($p<0.05$, $r=0.25$). לכן, ביצענו ניתוח רגרסיה ובדקנו את הקשר בין הטרופוניה רגשית-קוגניטיבית להומופוניה נחוית בניכוי הומופוניה מופנמת ועדיין נמצא קשר חיובי מובהק ($r=0.24$, $p<0.05$). כלומר, גם ללא הקשר בין הטרופוניה רגשית-קוגניטיבית להומופוניה מופנמת ניתן למצוא קשר בין הטרופוניה רגשית-קוגניטיבית להומופוניה נחוית. משתתפים שחוו יותר הומופוניה בחייהם הראו שימוש גבוה יותר במימד הקוגניטיבי והרגשי של הטרופוניה (תרשים 2 מציג סיכום של הניתוחים).

לבסוף נבדקו השפעות של שני גורמים נוספים על הקשרים: גיל והאם האדם מחוץ לארון או לא. גיל נמצא בקשר מובהק רק עם הומופוניה נחוית ($r=0.24$, $p<0.05$), כלומר ככל שגיל האנשים מבוגר יותר, הם נוטים לענות תשובות המראות שחוו יותר הומופוניה בחייהם. בחלוקה לפי מימדי ההטרופוניה, אנשים שמחוץ לארון מראים יותר הטרופוניה התנהגותית מאנשים שבתוך הארון ($t_{(78)}=-0.96$, $p<0.05$), והם גם מראים יותר הטרופוניה קוגניטיבית מאנשים שבתוך הארון ($t_{(29.46)}=-0.87$, $p<0.05$).

תרשים II תיאור הקשרים בין שלושת המשתנים: הטרופוביה, הטרופוביה מופנמת והטרופוביה נחוית ותיאור הקשרים בין שלושת המימדים של הטרופוביה עם הטרופוביה נחוית והטרופוביה מופנמת. * $P < 0.05$, ** $P < 0.01$

דיון

מטרת המחקר הייתה לבחון את ההגדרה של הטרופוביה ובהתבסס על המודלים של קאס וטרוידן, להעריך את הקשרים המשוערים בין הטרופוביה, הטרופוביה נחוית והטרופוביה מופנמת. ההטרופוביה הוגדרה כבעלת שלושה מימדים: קוגניטיבי, התנהגותי ורגשי. המימד הקוגניטיבי התייחס לסכמה הדיכוטומית של חלוקת סיטואציות חברתיות להומאים וסטרייטים ולחיובי ושילי בהתאמה. המימד ההתנהגותי התייחס לתגובות השונות של הומאים לסיטואציות חברתיות שונות, כאשר הומוסקסואלים יעדיפו להימנע מסיטואציה הטרוסקסואלית. והמימד הרגשי התייחס לחששות המלווים הומוסקסואלים במפגשים עם גברים הטרוסקסואלים. במחקר הנוכחי ניסינו לתקף הגדרה זו על ידי הישענות על השערות תיאורטיות; הצעתנו הייתה שיימצא קשר חיובי בין הטרופוביה להטרופוביה נחוית מאחר שהטרופוביה מהווה מנגנון התמודדות עם הטרופוביה. בנוסף, יימצא קשר חיובי בין הטרופוביה מופנמת להטרופוביה נחוית, שכן זהו מנגנון התמודדות נוסף עם הטרופוביה, ולבסוף שיימצא קשר שלילי בין הטרופוביה להטרופוביה מופנמת, מאחר שעל פי המודלים של קאס וטרוידן הם משוייכים לשלבים שונים בהתפתחות הזהות המינית.

בהתאם להשערותנו העיקרית, נמצא קשר בין הטרופוניה להומופוניה נחוית. משמעות הדבר היא שמנגנון ההטרופוניה אכן הולך יד ביד עם חוויות הומופוניה, כלומר אדם שחווה בעברו הומופוניה רבה, יראה בהווה שימוש פעיל יותר במנגנון ההטרופוניה מאשר אדם שחווה פחות הומופוניה בחייו. בבדיקה על פי מימדי ההטרופוניה, התגלה שרק הטרופוניה רגשית וקוגניטיבית נמצאות בקשר חיובי עם הומופוניה נחוית, ואילו בין הטרופוניה התנהגותית להומופוניה נחוית לא נמצא קשר. מאחר שמדובר במחקר ראשוני, ייתכנו מספר סיבות לכך. הסבר אחד לממצא זה הוא שהשאלות של מימד זה היו מעורפלות או מורכבות מידי, למשל אחת השאלות שנצלנו להוציא מהשאלון בעקבות מתאם נמוך עם שאר השאלות הייתה: "אם זה לא הכרחי, אעדיף להימנע ממפגש שבו כל הנוכחים הם גברים הומואים" השאלה ארוכה, והדגש על סוג האוכלוסיה הרלוונטית מגיע רק בסופה, אפשרות אחרת היא שמאחר שזהו מחקר ראשוני בנושא הטרופוניה יתכן שההגדרה האופציונאלית של מימד זה אינה משקפת באופן מלא את הגדרתו התיאורית. הסבר אפשרי נוסף הוא ניסוח השאלון באופן ישיר; מתוך הראיונות עלה שלמראייתנים חשוב להציג את יחסם השיווינוני כלפי אוכלוסיה הטרוסקסואלית, זאת על אף שמניתוח הראיונות עולה שבפועל יחסם איננו שיווינוני. יתכן ששאלות עקיפות או מדדים עקיפים אחרים היו מתמודדים טוב יותר עם מכשול זה ובכך חושפים את הקשר בין שני המשתנים. בשלב זה של חקירת הנושא היה צורך באישוש ראשוני של הטרופוניה ולכן בחרנו שלא להשתמש בשאלות עקיפות. בבדיקת הקשרים בין הממדים השונים של הטרופוניה, נמצאו, כצפוי, קשרים חלשים אך מובהקים, כיוון שמדובר בממדים שונים של אותה תופעה.

בניגוד למחקרים קודמים (Gold et al., 2009, Kelley & Robertson, 2008) ובניגוד להשערותנו, לא נמצא קשר חיובי בין הומופוניה מופנמת להומופוניה נחוית. בנוסף, שלא בהתאם לציפיותנו, לא נמצא קשר שלילי בין הומופוניה מופנמת להטרופוניה. שני ממצאים אלו ניתנים להסבר על ידי ההומוגניות הגבוהה בשאלון "הומופוניה מופנמת" בקרב המשתתפים: יותר מ-50% מהנשאלים ענו ממוצע תשובות בין 1 ל-2 בסקאלת התשובות, זאת בניגוד לשני השאלונים האחרים בהם 27% ענו ממוצע תשובות בין 1 ל-2 בסקאלת התשובות. כלומר, ייתכן שהסיבה לחוסר המתאם נובעת מאוכלוסית המדגם "הנקייה" יחסית מהומופוניה מופנמת.

כדי לשקף רק את החלקים התיאורטיים אותם הצלחנו לאשש, בדקנו את ההשפעה של משתנה נוסף – הטרופוניה רגשית-קוגניטיבית. בהתאם להשערותנו משתנה זה נמצא בקשר חיובי עם הומופוניה נחוית, אך בניגוד למשוער הוא נמצא גם בקשר חיובי עם הומופוניה מופנמת. ייתכן שהדבר נובע מקיצוץ התחום שנעשה להומופוניה מופנמת, בעקבות שימוש באוכלוסייה ההומוגנית. על מנת לוודא שהקשר בין הטרופוניה רגשית-קוגניטיבית להומופוניה נחוית אינו נובע מהקשר בין הומופוניה מופנמת להטרופוניה רגשית-קוגניטיבית, בדקנו את הקשר בין השניים בניכוי הומופוניה מופנמת ונמצא קשר חיובי. כלומר, בהתאם להשערותנו הראשונה, אדם שחווה הומופוניה בעברו יביע הטרופוניה גבוהה יותר בהווה, בדגש על סכמות דיכוטומיות של "הומוסקסואליות חיובית" אל מול "הטרוסקסואליות שלילית" וחששות מפני מפגשים עם גברים הטרוסקסואלים.

מודל הקשרים בין הומופוניה נחוית, הטרופוניה והומופוניה מופנמת אמנם נשען על מודלים תיאורטיים של קאס וטרוידן, אך הקשר למודלים לא נבדק באופן ישיר. יחד עם זאת, שני

המודלים טוענים שיציאה מהארון מעידה על המצאות בשלבים מתקדמים יותר בגיבוש הזהות המינית. קאס ממקמת במודל שלה את היציאה מהארון החל מהשלב הרביעי ואילו טורדין ממקם את היציאה מהארון במודל שלו בשלב השלישי. מכאן שאצל קאס היציאה מהארון יכולה להתרחש במקביל להומופוביה מופנמת (שלב ארבע), אך יותר סביר שתתרחש במקביל להטרופוביה (שלב חמש). לעומת זאת, במודל של טרוידן היציאה מהארון מתרחשת לאחר שהאינדיבידואל מפסיק להשתמש באסטרטגיות התמודדות כגון הימנעות מהתנהגות הומוסקסואלית, כלומר היציאה מהארון במודל זה מעידה על בשלות והתמודדות בריאה עם מנגנון ההתמודדות הומופוביה מופנמת.

הממצאים במחקר הנוכחי מתיישבים עם המודל של קאס ועם המודל של טרוידן. אנשים מחוץ לארון מראים שימוש גבוה יותר בהטרופוביה קוגניטיבית מאשר אנשים בתוך הארון.³ דהיינו, בהתאם למודל של קאס, בשלב החמישי (לאחר היציאה מהארון) יש התרחקות מהאוכלוסיה ההטרוסקסואלית ותפיסת אוכלוסיה זו כשלילית, משמע, שימוש רב יותר בסכמות הטרופוביות של הומוסקסואליות-חיובי והטרוסקסואליות-שלילי; ובהתאם למודל של טרוידן - היציאה מהארון מגיעה במקביל עם קבלה של הנטייה המינית והתקרבות לקהילה הלהטביית, כלומר לפני כן הסיכוי לשימוש במנגנון ההטרופוביה קטן יותר בשל הקשרים החברתיים ההטרוסקסואליים של האינדיבידואל.

הקשר החיובי שהתגלה בין הומופוביה נחוות לגיל המשתתפים הגיוני וברור בהחלט. ייתכן שהפער ביחס כלפי הומוסקסואלים בין הדורות השונים הוא שגרם לתוצאות אלו וייתכן שבאופן די עצוב ככל שהאדם חי יותר הוא נחשף ליותר הומופוביה בחייו, כלומר ההומופוביה לא מפסיקה בחיים הבוגרים וממשיכה גם אחרי גיל ההתבגרות.

דיון כללי

המחקר הנוכחי הוא הראשון מסוגו המניח סימן שאלה על קבלה עצמית של הזהות המינית כסימן להתמודדות חיובית עם הומופוביה נחוות. במחקר חשפנו מנגנון התמודדות שלא נראה קודם לכן בספרות המחקרית, מנגנון ההטרופוביה. לאורך המחקר הגדרנו את ההטרופוביה על פי ראיונות איכותניים ובדקנו את הקשרים שלה להומופוביה נחוות ולהומופוביה מופנמת, על מנת לבסס את מעמדה כמנגנון פסיכולוגי. המחקר אישש את הקשר בין היסטוריה של חוויות הומופוביות לבין שימוש במנגנון זה. משמעות הדבר היא שאינדיבידואל המציג קבלה של נטייתו המינית, לא חסין בפני ההשפעות החריפות של הומופוביה על אופן חשיבתו, הרגשתו והתנהגותו. בהשוואה למנגנוני התמודדות כמו הומופוביה מופנמת, שבהם האינדיבידואל לא מקבל את עצמו (Gold et al., 2009), ההטרופוביה מופנית כלפי חוץ לאי קבלת החברה ובכך מרחיקה את האינדיבידואל ממוקד הקושי. כלומר, בהומופוביה מופנמת האדם מרגיש אי נוחות עם עצמו ולכן זרקור הקשב מופנה פנימה, בעוד שבהטרופוביה הזרקור מופנה כלפי הגברים ההטרוסקסואלים כ"מוקד הקושי". מציאות זו מקשה על ההטרופוב להבין שתפיסתו החברתית צריכה להשתנות על מנת

³ במחקר נמצא גם מתאם להטרופוביה התנהגותית, אך מאחר ולא מצאנו מתאם בין הטרופוביה התנהגותית להומופוביה נחוות בחרנו שלא להתבסס על ממצא זה בהסקותנו.

שיוכל להפוך את חייו החברתיים לפחות מוגבלים ודיכוטומיים. כמובן שהמקור לשימוש במנגנון זה מובן ואף הכרחי, כאשר המציאות החברתית רוויה בהומופוביה. ניתן לראות במנגנון זה מנגנון הישרדותי, אך הכללתו על כלל אוכלוסיית הגברים ההטרוסקסואלים מעידה על שימוש מוקצן העלול לפגוע בתפקודו החברתי של האדם.

למחקר זה השלכות תיאורטיות ויישומיות הנוגעות לאופן הסתכלות הפסיכולוגיה על דרכי ההתמודדות של הומוסקסואלים עם הומופוביה. במחקר הנוכחי נבנתה ההגדרה למנגנון ההטרופוביה, ומעתה ניתן לעשות בה שימוש להבנה מעמיקה יותר של תפקוד ההומוסקסואלים בחברה הטר-נורמטיבית. יתרה מזאת, ממצאי המחקר מרחיבים את היריעה של המטפלים המתמקדים באוכלוסייה הומוסקסואלית ומאפשרים הסתכלות שונה על המציאות המורכבת ועל הקשיים הרבים איתם נאלצים הומוסקסואלים להתמודד ביומיום.

מספר מגבלות מחקריות חייבות להילקח בחשבון בפרשנות הניתנת לתוצאות המחקר הנוכחי. מגבלה ראשונה היא שמחקר זה הוא מתאמי בלבד ולא ניתן להסיק ממנו על סיבתיות. אמנם שאלון ההומופוביה הנחוית התייחס לעברם של המשתתפים ושאלון ההטרופוביה התייחס למצבם בהווה, ללא מערך ניסויי לא ניתן להסיק על סיבתיות ולומר שחוויות ההומופוביה גורמות להטרופוביה. מגבלה שנייה היא שעקב אילוצי משאבים נעשה שימוש בדגימת נוחות המקשה על הסקה מהמדגם על האוכלוסייה הכללית. למשל, כמו שצוין קודם לכן, ייתכן שהמדגם אינו משקף נאמנה את שכיחות תופעת ההומופוביה המופנמת. נוסף על כך, המחקר מתמקד באוכלוסייה ההומוסקסואלית בלבד ללא התייחסות ללסביות, טרנסגינדרים, ביסקסואלים ובעלי זהויות ונטיות מיניות נוספות. מגבלה שלישית נוגעת לכלים בהם השתמשנו: השאלונים הם שאלוני דיווח עצמי ישרים, ולכן לוקים בהטיות הקשורות לכך כגון הטייה חברתית. מגבלה רביעית נובעת מחדשנות הנושא: מאחר שזהו מחקר ראשון על הטרופוביה, הן ההגדרה התיאורטית והן ההגדרה האופציונלית דורשות ליטושים, בעיקר במימד ההתנהגותי שלא נמצא בקשר עם הומופוביה נחוית.

מחקרי המשך בנושא ההטרופוביה חיוניים בשלב התחלתי זה. אנו מאמינים כי על המחקרים הבאים לבחון מקרוב כל מימד של ההטרופוביה בנפרד על מנת לחזק וללטש את ההגדרה הקיימת. רצוי לערוך מחקר ניסויי על מנת לבדוק האם הומופוביה נחוית אכן גורמת להטרופוביה. ניתן, למשל, ליצור סביבה סטרילית ובה יתרחשו מפגשים בין משתתפים הומוסקסואלים לקבוצות ופרטים של הומוסקסואלים או הטרוסקסואלים. על מנת לאשש את ההשערה בדבר הקשר בין הומופוביה מופנמת להטרופוביה, יש לערוך מחקר המשך, שכן במחקר הנוכחי קשר זה עדיין נותר בסימן שאלה. רצוי לחקור אוכלוסייה הטרוגנית יותר על פי מידת ההומופוביה המופנמת על מנת לאמוד את טיב הקשר בין תכונה זו לבין הטרופוביה. על מנת להכליל את מושג ההטרופוביה על אוכלוסייה מגוונת יותר, יש לחקור קהילות נוספות כגון לסביות שייתכן שקיימים אצלן דפוסי חשיבה שונים כלפי נטייתן המינית המשפיעים על פיתוח מנגנון ההטרופוביה.

למחקר הנוכחי מגבלות רבות, אך הוא מאפשר הבנה של דפוסי חשיבה והתנהגות של הומוסקסואלים בעקבות נוכחות של חוויות הומופוביות בחייהם. אנו מאמינים שהעלאת מושג

ההטרופוביה למודעות הקהילה תאפשר להומוסקסואלים הנמצאים במצב זה לתת שם לתחושותיהם ומצבם. שיום למנגנון ההטרופוביה וחשיפה להשלכותיו החברתיות יאפשרו להם התמודדות תקינה ומכוונת יותר עימו. העלאת מושג ההטרופוביה למודעות הקהילה ההטרופובית חשובה לא פחות, שכן הוא יתרום להסרת התפיסה על פיה הומוסקסואל השלם עם נטייתו המינית, "מוגן" מפני ההומופוביה היומיומית, למשל הומור הומופובי. המחקר פותח דלת לתחום חדש ומסקרן הן בעולם המחקרי והן בעולם החברתי.

גבתון, ד. (2001). התיאוריה המעוגנת בשדה: משמעות תהליך ניתוח הנתונים ובניית התיאוריה במחקר איכותני, בתוך נעמה בן יהושע (עורכת). מסורות וזרמים במחקר האיכותני. ת"א: דביר. עמ' 195-227.

פזמוני-לוי, א ושילה, ג. (2012) מחקר אקלים בתי ספר 2012. איג'י (תאריך דליה: 11.08.2012) pdf.2012/http://www.igy.org.il/wp-content/uploads/2012/09/תקציר-מנהלים-סקר-אקלים-בית-הספר-2012

צבר בן-יהושע נ' (1995). המחקר האיכותני בהוראה ובלמידה. הוצאה לאור מודן.

צבר, בן-יהושע נ' (2001). ההיסטוריה של המחקר האיכותני, השפעות וזרמים. בתוך: בתוך: נ. צבר בן-יהושע (עורכת). מסורות וזרמים במחקר האיכותני (עמ' 13-28). הוצאת דביר.

Ahmad , S. & Bhugra, D. (2010). Homophobia: An Update Review of Literature.

Sexual and Relationship Therapy, Vol. 25, No. 4, 447-455.

Allen, L. (2006). Trying Not to Think 'straight': Conducting Focus Groups with Lesbian and Gay Youth. International Journal of Qualitative Studies in Education, Vol. 19, No. 2, 163-176.

Bhugra, D. (1987). Homophobia: A Review of Literature. Sexual and Marital Therapy, Vol. 2, No. 2, 169-177.

Cass, V. C. (1983). Homosexual Identity Formation: Testing a Theoretical Model. Journal of Sex Research, Vol. 20, 143-167.

Frost, D. M. & Meyer, I. H. (2009). Internalized Homophobia and Relationship Quality Among Lesbians, Gay Men, and Bisexuals. Journal of Counseling Psychology, Vol. 56, No. 1, 97-109.

Gold, S. D., Dickstein, B.D., Marx, B. P. & Lexington, J. M. (2009). Psychological Outcomes Among Lesbian Sexual Assault Survivors: An Examination of the Rules of Internalized Homophobia and Experiential Avoidance. Psychology of Women Quarterly, **33**, 54-66.

Kelley, T. M. & Robertson, R. A. (2008) Relational Aggression and Victimization in Gay Male Relationships: The Role of Internalized Homophobia. Aggressive Behaviour, Vol. 34, 475-485.

Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: Conceptual issues and research evidence. Psychological Bulletin, 129, 674-697.

Plummer, D. (1999). *One of the Boys: Masculinity, Homophobia and Modern Manhood*. Haworth Press, New York.

Plummer, D. (2000). The Quest for Modern Manhood: Masculine Stereotypes, Peer Culture and the Social Significance of Homophobia. Journal of Adolescence, 23.

Plummer, D. (2001). Policing Manhood: New Theories about the Social Significance of Homophobia. Sexual Positions, 60-75.

Troiden, R. R. (1979). Becoming Homosexual: A model of Gay Identity Acquisition. Psychiatry, vol. 42, 362-373

Van Heering, C. & Vincke, J. (2000). Suicidal Acts and Ideation in Homosexual and Bisexual Young People: A Study of Prevalence and Risk Factors. Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol. 35: 494-499.

נספחים

נספח I – תמלול שני ראיונות

ראיון 1 (אלי)

מראיין: שלום, אלי. ספר לי קצת על עצמך

נבדק: אני בן 29, מתכנת, עובד בסטאר-אפ. גר ברמת גן עם הבן זוג שלי, המ..וזהו אני חושב..

מראיין: ומה אתה עושה בשעות הפנאי?

נבדק: שעות פנאי? אין לי כאלה (צוחק), אני אוהב לטייל בארץ לפגוש חברים לקרוא ספרים.

מראיין: אוקיי, והחברים שלך שאתה מבלה איתם, מאיפה אתה מכיר אותם?

נבדק: רוב החברים שלי הם חברים מהלימודים, מהטכניון, ואחד מהם אפילו מקודם מהתיכון.

מראיין: והם אלה שנסארת איתם בקשר. אתה יכול לתת לי שמות של שלושה חברים שהם הכי קרובים שלך?

נבדק: בכלל או מהלימודים?

מראיין: בכלל

נבדק: כפיר, יוני ואמיתי.

מראיין: ומה התדירות בה אתה נפגש איתם?

נבדק: כל כמה שבועות עם כל אחד מהם.

מראיין: והם שלושתם סטרייטים?

נבדק: כן.

מראיין: ואתה מרגיש בנוח לדבר איתם על דברים אישיים שקשורים גם לחיי הזוגיות שלך? או ענייני זוגיות בכלל?

נבדק: לא ממש. עם יוני אני בכלל לא מרגיש בנוח, אבל איתו לא הייתי מרגיש בנוח גם לדבר אם הייתי סטרייט. הוא לא אדם של זוגיות. באופן כללי... לא יודע, אני לא מרגיש כל כך בנוח לדבר על בעיות בזוגיות. אני לא יודע אם זה קשור לזה שהם סטרייטים.

מראיין: יש לך חבר קרוב שהוא הומו, חוץ מבן הזוג?

נבדק: יש לי חברים שאני מכיר דרך בן הזוג שאפשר להגיד שהם די קרובים.

מראיין: ולמישהו מהם היית מרגיש בנוח לפנות לגבי בעיות בזוגיות?

נבדק: איזה סוג של בעיות?

מראיין: רבת עם בן הזוג ואתה לא מגיע להבנה של הצד השני ואתה רוצה לדבר עם מישהו.

נבדק: האמת היא שכשזה קורה, החבר היחיד שאני מדבר איתו זה כפיר, זה החבר הסטרייט.

מראיין: ומה מבחינת החברים שלך מהעבודה? אתה מדבר איתם על דברים שלא קשורים לעבודה?

נבדק: אלה שחברים, אז כן. אבל אלה מהעבודות הקודמות. מהעבודה המוכיחה אין לי חברים ממש עדיין.

מראיין: איתם אתה בקשר טוב? איך היית מגדיר את מערכת היחסים שלך איתם?

נבדק: חברית. מה זאת אומרת?

מראיין: האם היא קרובה, אתם יוצאים לבלות יחד? אתם יושבים לדבר על דברים עמוקים?

נבדק: אני לא בקטע של לצאת לשבת על בירה עם אנשים, רק דיבורים. סתם בשביל לשבת ולהסתכל על אנשים, אני יכול גם לשבת ולהסתכל על האדם שבמקרה לידי. בשביל זה לא צריך חברים.

מראיין: אם נסתכל מבחינה מספרית, יוצא שרוב החברים שלך הם סטרייטים?

נבדק: כן.

מראיין: ואם אתה מגיע עכשיו למקום חדש או לעבודה חדשה או אפילו סתם מפגש מקרי. איך אתה מרגיש כשאתה נכנס לחדר בו תיאורטית אמורים רוב האנשים להיות סטרייטים?

נבדק: קודם כל, יש נקודה מעניינת שחשבתי עליה עכשיו בזמן שהתחלתי לשאול את השאלה הזאת... שמסתכלים על האנשים שעובדים איתי בעבודה הנוכחית, האנשים היחיד שיצאתי איתם בינתיים קשרים חבריים הם הומואים. יש שני הומואים חוץ ממני בכל בחברה ואיתם אני מרגיש הרבה יותר בנוח מאשר שאר האנשים.

מראיין: וזה בניגוד לעבודות הקודמות?

נבדק: בעבודות קודמות פשוט לא היו איתי הומואים... אבל, למשל, בעבודה הקודמת שהייתה בצבא ביחידה של כ-1000 איש, בסביבה הקרובה שלי לא היו כלל הומואים ולא היה לי איך לבחון את זה. אבל דווקא ההיכרות שלי עם אנשים מאזורים אחרים ביחידה הייתה דווקא עם הומואים.

מראיין: אז כשיש סביבה מעורבת, אתה יכול להגיד שאתה נוטה להתחבר יותר להומואים?

נבדק: כן, בהחלט.

מראיין: אז נחזור לשאלה... כשאתה מגיע למקום חדש עם שאתה לא מכיר, אבל אתה יודע שרובם אמורים להיות סטרייטים. איך אתה מרגיש?

נבדק: תלוי איך שאני מחליט להרגיש, האמת. אם אני בא ואני מקבל החלטה שאני רוצה להתחבר מהר להיות חברי, אני אעשה את זה. אם לא, אז לא.

מראיין: אם, נגיד, עכשיו הדבר היחיד שמשנתנה בסיטואציה הוא חברי הקבוצה. יש קבוצה של הומואים וקבוצה של סטרייטים.

נבדק: זה לא משנה... טוב, תלוי. זה פחות משנה אם הם הומואים או סטרייטים, זה יותר משנה אם הם "נאורים" בעיני או לא. אם אני אגיע לחברה של עובדי היי-טק, אז אני ארגיש בנוח... טוב, אז אולי יש הבדל. אני ארגיש יותר בנוח אם אני אדע שהאנשים הם כמוני.

מראיין: אוקיי. ולאיזה מקומות אתה בדרך כלל יוצא לבלות?

נבדק: איפה שכן הזוג רוצה...

מראיין: ואם אתה בוחר לבד לאן ללכת?

נבדק: לטבע.

מראיין: ולפני שהיה לך בן זוג. האם היו מקומות מסוימים שהיית נוהג לצאת אליהם? "המקום הקבוע" שהיית הולך אליו ומרגיש נוח.

נבדק: לא יודע, הלכתי כמה פעמים למסיבות ריקודים שהייתי רווק. זה היה מקומות של הומואים בעיקר.

מראיין: בשאיפה למצוא שם בן זוג?

נבדק: כן... אולי... בשאיפה שלא באמת האמנתי בה.

מראיין: יש הבדל בין ההרגשה שלך במקומות של הומואים לבין מקומות של סטרייטים?

נבדק: כן, אני מרגיש יותר חופשי שם.

מראיין: למה אתה חושב שזה ככה?

נבדק: למה אני חושבת שזה ככה? כי אני יודע שלא ישפטו אותי. אם הם ישפטו אותי, הם ישפטו גם את עצמם.

מראיין: ואם מודיעים לך שבעבודה הנוכחית הולך להגיע בחור חדש ואתה צריך לעבוד איתו בצמוד. האם תשנה לך העובדה שהוא יהיה הומו או סטרייט?

נבדק: כן, זה יהיה נחמד אם הוא יהיה הומו.

מראיין: ובדיוק כששאלתי את השאלה וניסית לחשוב על האדם...אתה חושב שבסיטואציה כזאת גם היית חושב על זה? היית מקווה שהוא יהיה הומו או שזה לא היה עולה לך לראש?

נבדק: לא היה עולה לי לראש. זה היה עולה לי לראש אחרי שהייתי רואה אותו. כשאני רואה מישהו, מעניין אותי מהי הנטייה המינית שלו.

מראיין: מאילו סיבות?

נבדק: כי אני חושב שאם הוא יהיה הומו, אני ארגיש בנוח יותר. יהיה לי קל יותר להיות חבר שלו.

מראיין: אז איך אתה מסביר את זה שיש לך יותר חברים סטרייטים?

נבדק: כי אני בדרך כלל לא מדבר עם חברים שלי על מין או על בעיות בזוגיות. זה לא משנה אם בנ'אדם הוא הומו או סטרייט כל עוד יש לי איתו נושאי שיחה משותפים והוא אדם טוב.

מראיין: אמרת שאתה מרגיש יותר בנוח עם אנשים הומואים ועדיין רוב החברים שלך סטרייטים. אני מניחה שעם החברים הקרובים שלך אתה כן מרגיש בנוח...

נבדק: אני מסביר את זה מבחינה סטטיסטית. אם הוא סטרייט, יש סיכוי מסוים שאני ארגיש איתו בנוח. אם הוא הומו, יש סיכוי גדול יותר שאני ארגיש איתו בנוח. אבל בסוף, בגלל שיש יותר סטרייטים בעולם מאשר הומואים, אז יוצא שבמספרים ובסולוטיים, יש יותר סטרייטים שאני מרגיש איתם בנוח מאשר הומואים. הגיוני?

מראיין: כן... הגיוני. אבל בכלליות, מבחינתך, האם הנטייה המינית של האדם משנה לך? אם היו שניים מגישים מועמדות להיות חבר שלך כשאחד הומו ושני סטרייט.

נבדק: שניהם אנשים טובים שאפשר לדבר איתם והם מקשיבים?

מראיין: כן.

נבדק: אז זה לא משנה.

מראיין: ואם מגיע אליך מישהו שהוא עם כל הסטריאוטיפים הגבריים, "גבר גבר" והוא אמור להיות איתך בקשר חברי כלשהו.

נבדק: תאר לי אותו קצת יותר, כי "גבר גבר" זה קצת כללי.

מראיין: תגיד לי אתה, מה זה מבחינתך סטריאוטיפים גבריים?

נבדק: מישהו שהדבר היחיד שמעניין אותו זה מכוניות וכדורגל?

מראיין: אתה כרגע במפגש שיש מולך הרבה אנשים, איזה מהטיפוסים אתה במכוון לא לתקרב אליהם כי הם יגרמו לך להרגיש לא בנוח?

נבדק: ערסים.

מראיין:למה?

נבדק: כי בראש שלי יש סטריאוטיפ שאומר שאנשים שנראים כמו ערסים רוב הסיכויים שיש להם יותר דעות קדומות.

מראיין: בקשר לנטייה המינית?

נבדק:בין השאר

מראיין: ואם היית לוקח את הגבר הטיפוסי, איפה הערס ממוקם?

נבדק: אני לא ממש מבין למה אתה מתכוון כשאתה אומר סטריאוטיפי גברי.

מראיין: אתה עושה ממוצע של כל הגברים בארץ ואתה עושה התפלגות שלהם. אתה יוצר מודל כלשהו של הגבר הישראלי הממוצע. הערס, ביחס אליו, איפה הוא נמצא?

נבדק: לא הבנתי את השאלה

מראיין: האם הערס מייצג בעיניך את הגבר הישראלי הטיפוסי?

נבדק:

מראיין: לא חשוב. אני כנראה לא הצליח להבהיר את השאלה שלי. שאלה אחרת, תאר לי את הערס הזה שהיית מתרחק ממנו או מרגיש לא בנוח לראות אותו.

נבדק: עם פנים זעופות, עם תנועות ידיים מופגנות, אחד שמדבר עם הידיים יש יותר סיכויים שהוא יהיה ערס... נכון, יש סוגים שונים של תנועות ידיים, אז תנועות ידיים אלימות. אחד שמשדר אלימות.

מראיין: אתה חושב שאתה תרגיש לא בנוח לידו בגלל מי שאתה? אתה חושב שלך יש יותר ממה לרגיש לא בנוח?

נבדק: בגלל שאני הומו?

מראיין: גם

נבדק: אני פשוט חושב שלא יהיה על מה לדבר איתו ואני לא יודע אם זה קשור לזה שאני הומו או לזה שאני חנון... לא יודע מה.

ראיון 2 (אורן)

מראיין: שלום אורן, ספר לנו על עצמך.

נבדק: בן 24, סטודנט למדעי ההתנהגות, שוכר דירה ביפו, עובד כמלצר, רוצה לחזור לרקוד, לצלם יותר טוב, לחזור לכתוב ולקרוא יותר.

מראיין: ומה אתה אוהב לעשות בשעות הפנאי שלך?

נבדק: לראות סרטים, לצאת מעצמי קצת, בעיקר לקרוא ולשמע מוזיקה.

מראיין: ואתה נפגש עם חברים?

נבדק: משתדל פעם בשבוע.

מראיין: אז בוא תספר לי קצת על הקשרים החברתיים שלך. יש לך חברים מהעבודה?

נבדק: לא.

מראיין: יש לך חברים מהלימודים?

נבדק: כן.

מראיין: מי הם החברים הללו? בנים? בנות?

נבדק: בנות. מהשכבה שלי, סטודנטיות איתי במדעי ההתנהגות, האינטראקציה שלנו היא ברובה בזמן שעות הלימודים, במהלך ההפסקות, במיילים כשמשמעם.

מראיין: ומי הם חבריך הקרובים?

נבדק: חברים מהתיכון.

מראיין: ואתה בקשר איתם עדיין?

נבדק: כן. עם שניים באופן ספציפי, בן ובת. גרנו כולנו יחד, עם חבר אחר גם עשיתי שנת שירות. אנחנו מנסים לשמור על קשר, פחות נפגשים אבל מדברים.

מראיין: והם סטרייטים?

נבדק: כן.

מראיין: אמרת שאחת לשבוע בערך אתה נפגש עם אנשים. עם מי אתה נפגש? ואיך היית מגדיר את מעגל הקשרים הללו?

נבדק: אלה שאני נפגש איתם בשגרה השבועית הם ברובם הומואים. לרוב אנחנו נפגשים ב"אוויטה", שזה בר של הומואים.

מראיין: מה לדעתך הביא לזה שרוב החברים שאתה נפגש איתם בצורה שגרתית הם דווקא הומואים?

נבדק: מעבר לעובדה שכול הומואים נמצאים בתל אביב (צוחק), כל הומואים רוצים להגיע לתל אביב... כששני השותפים הסטרייטים שלי גרו איתי ביחד, יצאתי איתם הרבה. יצאנו ליפו ובילויים כאלה ואחרים.

מראיין: לאילו בילויים הייתם יוצאים? אותם בילויים כמו עכשיו?

נבדק: למקומות של סטרייטים. להרבה ברים של סטרייטים ולא מעט לים.

מראיין: אלו חברים (הסטרייטים) שאתה מרגיש קרוב אליהם מאוד? אתה מרגיש שאתה יכול להיפתח אליהם ולהרגיש בנוח?

נבדק: זה תלוי בסיטואציה. יש מקרים בהם אני משתף על תסכולים וכאלה. בעיקר את הבת ופחות את הבן. אני כן מרגיש שאני משתף אותם פחות מאשר את החברים הומואים שלי.

מראיין: אם תגיע לסביבה חדשה שבה רוב החברים הם הומואים, איך תרגיש עם זה?

נבדק: בסדר. אני אמצא את קבוצת המנודים ואצטרף אליהם. זה סגנון הפעולה שלי ואני מוצא אותו פעיל ונוח.

מראיין: ואם היה מדובר בסביבה חדשה שבה רוב האנשים הם סטרייטים?

נבדק: אני רוצה לומר שאני ארגיש קצת פחות בנוח, אבל אני לא יודע... שוב, הייתי מוצא את הקבוצה עם המשקפיים שיושבת בצד ואני מניח שהייתי מתחבר אלי יותר מאשר אחרים.

מראיין: למה?

נבדק: כי זה העולם שממנו הגעתי. גם במהלך התיכון הסתובבתי עם חנונים ועם קבוצה מאוד מגובשת. זה העולם התרבותי שאני מכיר ונוח לי יותר עם האנשים השקטים שיושבים בצד ומדברים, פחות צועקים. אני מניח שתחומי העניין שלי איתם יהיו גדולים יותר מאשר עם אחרים.

מראיין: אתה יודע להגיד למה זה מושך אותך יותר?

נבדק: כי אני מרגיש פחות מאוים... אני מניח.

מראיין: ואם היית מגיע לסביבה חדשה שבה רוב האנשים הם סטרייטים, אין בה את קבוצת המנודים ורוב האנשים הם באמת מה שבעיניך ייתפס כ"גבר הטיפוסי". איך היית מרגיש?

נבדק: הייתי מרגיש מוזר... מוזר, מתוסכל, ארצה ללכת. אני מניח שמשם אני ארצה ליצור אינטראקציה מסוימת, אם אני כבר שם.

מראיין: אם הייתה לך בחירה אם ללכת למקום הזה בכלל, היית בוחר ללכת?

נבדק: לקבוצת זרים סטרייטים? לא, לא הייתי מגיע... למרות שמצד שני, גם לבד ל"אוויתה" אני פחות מתלהב ללכת.

מראיין: ואם זה לא היה ה"אוויתה", אלא מפגש של "איגי" או משהו כזה.

נבדק: אז סביר להניח שהייתי מרגיש יותר בנוח.

מראיין: ואם זה היה מפגש של "איגי" בסטרייטים?

נבדק: הייתי מרגיש קצת פחות בנוח עם סטרייטים כאלה מאשר הומואים כאלה, בקבוצה כזאת.

מראיין: למה?

נבדק: יש את כל שלב החשיפה ביציאה מהארון, כלפי קבוצה זרה... לבדוק קצת את הקרקע קודם: מי הם, מה הם, מה האמונות שלהם... במקום לבוא ל"איגי" "סטרייטים" בו צריך לצאת מהארון, בקבוצה של הומואים יש מכנה משותף כלשהו.

מראיין: נתקלת בסיטואציה בה היית מול קבוצה של זרים והרגשת לא בנוח?

נבדק: כן, אני מניח... היו קבוצות שהרגשתי בהן חוסר נוחות, גם בקהילה הגאה. היו אנשים שהסתובבתי איתם והרגשתי שאני "מזדנב", "מתעלק", שאני לא באמת שייך לשם.

מראיין: ומה קורה עם סטרייטים ספציפית? כשאתה יודע שאדם הוא סטרייט ולא תכיר אותו, תרגיש פחות בנוח?

נבדק: אני לא בטוח אם יש קשר לעובדה שהוא סטרייט או לא. אני לא מצליח לשאול את עצמי את השאלה הזאת. עם אנשים סטרייטים מהעבודה כן יש עניין של נוחות.

מראיין: בגלל המכנה המשותף של העבודה?

נבדק: בטוח שבגלל המכנה המשותף של עבודה. אנשים זרים לחלוטין לחלוטין אני לא יודע.

מראיין: החברים מהעבודה יודעים על הנטייה המינית שלך?

נבדק: כן.

מראיין: לפני שהם ידעו עליך, הרגשת פחות בנוח?

נבדק: לא.

מראיין: אז החלק של ה"לצאת מהארון" לא משפיע לדעתך על מידת הנוחות או עד כמה אתה מרגיש בנוח עם אנשים.

נבדק: נכון. מלבד הרגע הספציפי שמדברים על בחורה "כוסית" שיושבת בשולחן מסוים ואז יש את הזמן הזה של-אם לספר וזה מעניין, או לחכות למשהו אחר כי זה לא באמת חשוב... רמת הצורך שלי שהם ידעו עלי באופן ספציפי שאני הומו...
מראיין: נתקלת במקרה ספציפי של הומופוביה? שמישהו גרם לך להרגיש לא בנוח בגלל הנטייה המינית?

נבדק: הייתי אומר שקצת ברחוב, בסביבה של הלימודים והעבודה זה לא קרה. אולי על ידי ילדים קטנים.

מראיין: יכול להיות שאתה יודע שהסביבה של הלימודים והעבודה הן מקבלות יותר? בעבודות קודמות, לפני שגרת בתל אביב, זה היה שונה?

נבדק: גם הסביבה הקודמת הייתה יחסית פתוחה, אבל שם זה לא עלה על הפרק בכלל. גם קבוצת המלצרים פחות דיברה והתעסקה במין ומיניות. בינם לבין עצמם לא היו סיפורים מיניים או משהו כזה, לפחות לא שהם שיתפו.

מראיין: אומרים שיש להומואים רמה מסוים של "גיי-דאר", שדרכו ניתן לזהות טוב הומואים אחרים. אתה חושב שיש לנו גם את האפשרות לזהות הומופובים? להסתכל על מישהו ולחשוב שהוא יותר הומופוב?

נבדק: לא.

מראיין: אין אדם שתנסה להתחמק ממנו יותר ברמת המראה או הרושם הראשוני?

נבדק: יש אדם שאני אנסה להתחמק ממנו... אני יכול לעשות את הקישור הזה בין אדם שהוא מגעיל כ-בן אדם ולומר שהוא בטח יהיה מגעיל אל"י כי אני הומו. אבל אני לא חושב שאני אעשה את האבחנה הזאת באופן מודע.

נספח II – שאלון הומופוביה נחווית

- הסקאלה בשאלות הבאות נעה בין 1 (אף פעם) ל-7 (פעמים רבות)
 1. הייתי קורבן למעשה הומופובי במהלך השנה האחרונה.
 2. הייתי קורבן למעשה הומופובי במהלך חיי.
 3. הייתי קורבן להתעללות מילולית בעקבות נטייתי המינית.
 4. הייתי קורבן לפגיעה פיזית בעקבות נטייתי המינית.
 5. הייתי קורבן לוונדליזם בעקבות נטייתי המינית.
 6. הייתי קורבן להתעללות מינית בעקבות נטייתי המינית.
 7. הייתי קורבן להתעללות נפשית או רגשית בעקבות נטייתי המינית.
 8. חוויתי נידוי חברתי בעקבות נטייתי המינית.
 9. הייתי עד לשימוש בסלנג הומופובי שגרם לי להרגיש אי נוחות.
 10. הייתי עד להתעללות מסוימת באדם אחר בעקבות נטייתו המינית.
 11. הסביבה הקרובה אליי (חברים) התנכלה אליי בגלל נטייתי המינית.
 12. הסביבה הקרובה אליי (משפחה) התנכלה אליי בגלל נטייתי המינית.

נספח III – שאלון הטרופוביה

- הסקאלה בשאלות הבאות נעה בין 1 (בכלל לא מסכים) ל-7 (מסכים מאוד)
 1. אני אחשוש אם אוזמן למפגש שבו כל הנוכחים הם גברים סטרייטים.
 2. אחד הדברים שמטרידים אותי במפגש עם גברים סטרייטים הוא שישפטו אותי בשל נטייתי המינית.
 3. כאשר אני פוגש לראשונה גבר, חשוב לי לדעת אם הוא הומופוב.
 4. אני אחשוש אם אוזמן למפגש שבו כל הנוכחים הם גברים סטרייטים שלא יודעים מהי נטייתי המינית.
 5. כאשר אני פוגש לראשונה גבר, חשוב לי לדעת אם הוא הומו או סטרייט.
 6. אני מעדיף לבלות עם גברים סטרייטים.
 7. אני ארגיש לא בנוח בנוכחות גבר הומו. – הוצאה מהשאלון.
 8. אני אחשוש ממפגש עם גברים סטרייטים כאשר איני יודע מהי עמדתם כלפי הומואים.
 9. אני ארגיש לא בנוח בנוכחות גבר כאשר נטייתו המינית לא ידועה לי.
 10. אני מעדיף לבלות עם אנשים בעלי נטייה מינית זהה לשלי.
 11. רוב החברים הקרובים מהמין שלי הם סטרייטים.
 12. אני ארגיש לא בנוח בנוכחות גבר סטרייט.
 13. אני אחשוש אם אוזמן למפגש שבו כל הנוכחים הם גברים סטרייטים שיודעים מהי נטייתי המינית.

14. מתוך חמשת החברים הקרובים מהמין שלי, רובם הומואים.
15. אני אחשוש אם אוזמן למפגש שבו כל הנוכחים הם גברים הומואים. – הוצאה מהשאלון.
16. אני אחשוש ממפגש עם קבוצת גברים שאיני יודע מהי נטייתם המינית.
17. אם זה לא הכרחי, אעדיף להימנע ממפגש שבו כל הנוכחים הם גברים סטרייטים.
18. לעיתים קרובות, אני חושש שגברים סטרייטים ישפטו אותי.
19. אם זה לא הכרחי, אעדיף להימנע ממפגש שבו כל הנוכחים הם גברים הומואים. – הוצאה מהשאלון.

נספח IV – שאלון הומופוביה מופנמת

- הסקאלה בשאלות הבאות נעה בין 1 (בכלל לא מסכים) ל-6 (מסכים מאוד)

1. כשאני חושב על היותי הומו אני חש מדוכא.
2. אני חש בושה בעובדת היותי הומו.
3. כאשר אני חושב על הימשכותי לגברים אני חש חוסר שמחה.
4. כשאנשים סביבי מדברים על הומוסקסואליות אני נעשה עצבני.
5. הלוואי ויכולתי לשלוט ברגשות המשיכה שאני חש כלפי גברים אחרים.
6. אני חש מעורער כאשר ניתן לראות שאני הומו.
7. לעיתים אני חש תסכול כשאני חושב על היותי נמשך לגברים.
8. לפעמים אני חש מרמור כלפי נטייתי המינית.
9. לעיתים חולפת בי המחשבה כי מוטב לי למות מאשר להיות הומו.
10. לעיתים אני חש כי עובדת היותי הומו גורמת לי מבוכה.
11. אני מאמין כי זה לא צודק שאני נמשך לגברים ולא לנשים.